

інваліди, жінки з малими дітьми. Для цього доцільно встановлювати пільги за плату до бюджету за використання робочої сили цих груп населення, дотації для створення спеціалізованих робочих місць, організації профнавчання тощо.

Список використаних джерел

1 Демографічна та соціальна статистика, ринок праці, зайнятість та безробіття [Електронний ресурс] : за Головним управлінням статистики у Хмельницькій області – Режим доступу: <http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm>

2 Економічна статистика, економічна діяльність, діяльність підприємства [Електронний ресурс] : за Головним управлінням статистики у Хмельницькій області – Режим доступу: <http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm>

УДК 31

Семикіна М.В., д.е.н., проф.,

Кабай В.О., к.е.н.

*Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

МОТИВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

На початку ХХІ століття у світі спостерігається нова хвиля міграційної активності населення. До цієї хвили долучилися українці. Це ставить нові виклики для економіки та суспільства України.

Досвід розвинених держав демонструє, що за цих умов одним із пріоритетів державної політики має бути регулювання трудової міграції населення з метою збереження і збагачення трудового потенціалу країни, підвищення її конкурентоспроможності, збереження соціального миру.

Аналіз статистики міграційних процесів засвідчує, що за останні 27 років кількість міжнародних мігрантів зросла з 152,5 млн до 257,7 млн осіб або в 1,69 разів. За країнами призначення найбільше зростання кількості міжнародних мігрантів спостерігалось для високорозвинених країн – в 2,19 разів, для країн із середнім рівнем розвитку – 1,19, з низьким – 1,28.

Третина від світового показника кількості міжнародних мігрантів припадає на європейські країни (у 2017 році – 30,2 %).

Для українського суспільства розуміння міграційної привабливості європейських країн є первинним з огляду на наближеність її кордонів і фактичну переорієнтацію на західний міграційний вектор після конфліктних подій 2014 року. До цього переважна частина міграційного руху була орієнтована на схід (в Росію) з огляду на тісні соціетальні зв'язки (тобто місце народження, родичі, інформаційне сприйняття ЗМІ тощо).

Нині Україна входить до числа найбільших донорів людських ресурсів у світі. За даними ООН, у 2017 році вона обіймала 8 позицію серед найбільших країн-донорів міжнародних мігрантів. Міграційне донорство для України

супроводжується низкою загроз. Їх розподіл довів, що загрози мають націобезпековий, демовідтворювальний, інтелектуально-трудоий та економічний характер. Одним з основних міграційних ризиків для України є втрата інтелектуального й трудового потенціалу населення, що загрожує кадровими проблемами для підприємств.

В процесі оцінки міграційної ситуації в Україні авторами було досліджено динаміку кількості вибулих осіб у відношенні до основних показників ринку праці за період 2005-2017 рр. загалом, а також поглиблено такий аналіз в межах регіонів. Аналіз регіональної специфіки міграційних процесів в Україні дав змогу виявити основні регіональні ринки праці – осередки концентрації економічно активних осіб в Україні (м. Київ, Харківська, Одеська, Дніпропетровська, Київська, Івано-Франківська і Львівська обл.). Основними донорами людських ресурсів із зрозумілих причин стали Луганська і Донецька обл., а також Вінницька, Херсонська, Хмельницька, Чернігівська, Кіровоградська і Рівненська обл. Акцентовано увагу на проблемності міграції для Кіровоградської області як регіону з гострою демографічною кризою.

Результати аналізу трудової міграції населення України дали змогу підтвердити її циркулюючий характер, визначити, що домінує первинний орієнтир населення України на короткострокову трудову міграцію, пов'язаний із мотивами покращення рівня добробуту. Усе більше осіб мігрує з України з метою працевлаштування: за період 2008-2017 рр. їх частка зросла до майже 55 % з 21 %.

Отже, для України і Кіровоградської області зокрема проблема зовнішньої трудової міграції набула особливої гостроти в умовах євроінтеграції, коли змінилися характер і обсяги міграційних процесів.

Мотиви руху трудових мігрантів зумовлені передусім нестачею робочих місць з гідною оплатою та умовами праці, низьким рівнем соціальних гарантій в Україні, ризиками бідності навіть для працюючих осіб. Головним мотиваційним пріоритетом трудових мігрантів є заробітна плата, матеріальний добробут.

В ході дослідження особливостей трудової міграції населення України було здійснено групування регіонів з погляду специфіки зовнішньої трудової міграції населення станом на 2017 р. за показниками: кількість зовнішніх трудових емігрантів; частка зовнішніх трудових мігрантів в чисельності економічно активного населення; кількість потенційних зовнішніх трудових мігрантів; частка потенційних зовнішніх трудових мігрантів в чисельності економічно активного населення. Це дало змогу встановити, що Кіровоградська область займає 5 позицію в Україні за часткою зовнішніх трудових мігрантів в чисельності економічно активного населення.

Результати порівняльної оцінки Регіонального індексу людського розвитку в регіонах України (станом на 2017 р.) показали, що останнє, 22 місце, у цьому рейтингу займає Кіровоградська область. Це свідчить про те, що в нашому регіоні найменше можливостей для якісного людського розвитку населення. Найбільш проблемними є блоки «Гідної праці», «Соціального середовища» та «Комфортного життя», які мають надзвичайно низькі значення, порівняно з іншими складовими та іншими регіонами країни (відносно задовільні показники освіти, добробуту та відтворення населення не покращують загальної ситуації).

Окреслене вказує на те, що прогресивні зміни в якості людського розвитку мають стати важливою мотиваційною передумовою зниження міграційних настроїв українців. Для зменшення зацікавленості населення у зовнішній трудовій міграції слід покращувати внутрішній ринок праці з подальшим підняттям мінімального розміру заробітної плати та послідовними кроками з її детінізації, а також через впровадження нових підходів щодо забезпечення якісним робочим місцем, підтримки самозайнятості та підприємництва.

Для комплексного розв'язання цієї проблеми пропонуємо структурно-логічну схему мотиваційного механізму регулювання зовнішньої трудової міграції на макроекономічному рівні (рис.1).

Рис. 1. Мотиваційний механізм регулювання зовнішньої трудової міграції

Специфіка запропонованого механізму полягає в тому, що він орієнтується передусім на мотиваційні пріоритети населення у сфері праці, зумовлені базовими потребами та інтересами. Схемою (рис. 1) передбачено багатопланову дію механізму: 1) механізм розширює можливості зміни мотивів населення щодо

переміщення на визначені відстань та час з конкретною метою; 2) дозволяє більш гнучко змінювати практику виїзду та повернення трудових мігрантів; 3) розширює важелі уникнення/пом'якшення негативних наслідків переміщень населення для трудового потенціалу країни за рахунок превентивного характеру заходів міграційної політики, що ґрунтується на системному підході щодо розробки та реалізації рекомендацій, спрямованих на створення робочих місць, привабливих за умовами та оплатою праці, підвищення якості людського розвитку в Україні.

УДК 31:33

*Шевчук Л.Т., д.е.н., проф.
ПВНЗ «Львівський університет бізнесу та права»
м. Львів,
Федоришина Л.М., д.е.н., доц.,
старш. наук. співроб. відділу дослідження митних ризиків
Науково-дослідний центр митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики
Університету державної фіскальної служби України*

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІГРАЦІЙНИХ ПОТОКІВ В УМОВАХ НОВІТНІХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Одним із наслідків глобалізаційних процесів є зростання міграційних потоків у світі, що особливо підвладні характеру протіканню економічних процесів у певних країнах. В той же час, спостерігається їх взаємозв'язок і взаємовплив із політичними (чи військовими) подіями в певній країні та, що особливо актуально зараз, із медичною ситуацією – пандемією, що охопила не лише деякі країни, а й увесь світ. Очевидно, що ця пандемія стала найяскравішим і найпотужнішим новітнім глобалізаційним викликом, який кардинально трансформувє міждержавні міграційні потоки.

Згаданий виклик завдасть збитків кожній економіці в тій чи іншій мірі: сильні економіки стануть ще сильнішими, слабкі – значно втратять позиції і будуть «відкинуті» у власному розвитку на десятки років назад. Саме тому надзвичайно актуальним питанням є дослідження особливостей трансформації міграційних потоків та їх регулювання (подекуди стримування; мінімізація, за умов, що склалися), що носять характер міграційних цунамі – із такою ж силою припливу і відпливу мас людей.

На початку III тисячоліття увесь світ здригнувся від міграційного цунамі, яке сформоване потужною хвилею мігрантів з Африки до Європи, Америки, Азії і Австралії. За оцінками ООН, кількість мігрантів, що живуть за межами рідних країн, за період 1990-2013 рр. зросла на 50%, сягнувши 231,5 млн осіб [1], а у 2019 році кількість міжнародних мігрантів у світі досягла орієнтовної позначки у 272 млн людей, що на 51 млн більше за рівень 2010 року [2]. Фактично мігранти сьогодні становлять 3,5% населення світу (для порівняння, у 2000 році – 2,8%).

Сучасне міграційне цунамі сформоване у результаті ескалації конфліктів у Лівії, військових дій у Сирії, Іраку тощо. При цьому Європа утримує лідерство